

Палітра Педагога

6
2017

Тема номера:
ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ



Інтегрована освіта



Моральне
виховання



Школа
мислення



Фізичний
розвиток



Світ гри



Музика



Передплатний індекс 40296

(передплата у комплекті — за індексом 95989)

Всеукраїнське видання
для педагогів та батьків

Видається з 1997 року

№ 6 (104) 2017

Виходить 6 разів на рік

Науково-методичний додаток
до журналу "Дошкільнє виховання"
Міністерства освіти і науки України

Головний редактор Ніна Андрусич

Заступник головного редактора
Юлія Журлакова

Редактори Ольга Мельник,
Тетяна Небесна, Надія Сідаш

Коректор Ніна Любаченко

Адреса редакції: 04053, Київ-53, а/с 36

Тел.: (044) 486-11-19, (044) 486-13-32 (т/ф),
(099) 376-35-36

E-mail: pp@dvsvit.com.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію засобу масової
інформації: серія КВ №6921 від 31.01.2003р.

Видруковано у друкарні ТОВ "Літера-Друк", вул. Озерна, 6,
оф. 122, Київ, 04209. Свідоцтво ДК №3689 від 28.01.2010р.

Підписано до друку 05.12.2017. Формат 60x84 1/8. Папір
офсетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 3,72. Обл.-
видавн. арк. 5,5. Наклад 3878. Зам. 171179.

Дитина і природа: сучасний підхід

Попри те, що нинішні діти віддають перевагу гаджетам, а не прогулянкам на свіжому повітрі, природа не втрачає свого виховного й розвивального потенціалу. І якщо зацікавити і мотивувати малят, вони залюбки вивчатимуть природні об'єкти та явища, досліджуватимуть взаємозв'язки між ними, відкриватимуть красу й гармонію світу.

Цей випуск журналу "Палітра педагога" пропонує **перевірені ефективні інструменти для втілення таких цілей:**

- впровадження сучасних підходів до освіти — діяльнісного, інтегрованого, компетентнісного;
- проведення пізнавальних і емоційно насичених спостережень, цільових прогулянок у природі;
- організації пошуково-дослідницької діяльності дітей;
- збагачення ігор природничого змісту.

Головне ж — публікації номера допоможуть реалізувати одне з надважливих завдань освіти — плекати у вихованців ціннісне, бережне ставлення до природи і готовність дбати про неї.

Тож до дії, шановні колеги!

ЗМІСТ

ПРИРОДА

- 3 Лариса ПРИСЯЖНЮК
Еколого-природнича освіта дошкільнят у поліфонії інноваційних підходів
- 6 Горобини осіння краса
Спостереження-милування для дітей старшої групи
- МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ**
- 9 Ганна БЕЛЕНЬКА,
Олена ПОЛОВІНА
Цільові прогулянки в природі: моральний аспект
- ШКОЛА МИСЛЕННЯ •**
Планування
- 12 Оксана БАРИШ,
Маргарита КРАВЧЕНКО
Лабораторія маленького дослідника
Пошуково-дослідницька діяльність дітей старшої групи
- ІНТЕГРОВАНА ОСВІТА**
- 17 Наталія СЕМЕНЮК
Як птахи зимують
Інтегроване заняття для дітей різновікової групи з вадами зору

ПРИРОДА

- 20 Наталія ЛОБАНОВА
Папуга: вітаємо нового друга!
Заняття в куточку живої природи для дітей молодшої групи
- ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК**
- 22 Надія СЛЄБА
Зайчик і горобина
Заняття з фізкультури на свіжому повітрі для дітей середньої групи
- СВІТ ГРИ**
- 24 Наталія МОГУТНОВА
Фрукти й овочі смачні, всі корисні, запашні
Дидактичні ігри для дітей старшої групи
- СВЯТА І РОЗВАГИ**
- 27 Ольга ІЛЬІНА
Яка пора найкраща?
Розвага для дітей старшої групи
- МУЗИКА**
- 29 Ірина САНЖАРОВА, Вікторія ГАЛЬЧЕНКО
Пісні про пори року
- 31 **БІБЛІОГРАФІЧНА ДОВІДКА**

© Видавництво "Світлич", 2017
Забороняється передрук і копіювання матеріалів журналу нинішнього і минулих років

Журнал "ПАЛІТРА ПЕДАГОГА" можна передплатити у відділеннях Укрпошти. У роздрібну торгівлю журнал не надходить



ЦІЛЬОВІ ПРОГУЛЯНКИ В ПРИРОДІ: моральний аспект



*Ганна БЕЛЕНЬКА, д-р пед. наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної освіти;
Олена ПОЛОВІНА, канд. пед. наук,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Педагогічний інститут Київського
університету імені Бориса Грінченка*

Серед різних форм роботи, певно, одна з найулюбленіших дітлахами — цільові прогулянки в природі. Для малят вихід за межі дитсадка завжди пов'язаний з очікуванням чогось незвичного й несподіваного, вабить новизною та цікавими пригодами. Емоційне напруження підсилює сприймання дітьми об'єктів та явищ довкілля, що, у свою чергу, сприяє кращому засвоєнню знань. Під час цільових прогулянок до парку, лісу, водойми, плодового саду чи квітника вихователі здебільшого подають пізнавальну інформацію, звертають увагу дітей на красу навколишньої природи. Автори ж статті пропонують поміркувати над тим, як використати потенціал цільових прогулянок для розвитку моральних якостей вихованців.

ТУРБОТИ ПРО ІНШИХ ТРЕБА ВЧИТИ ЗМАЛКУ

Спочатку відзначимо очевидне: у людей, що живуть у нинішньому часопросторі, тихо й непомітно зникає вміння піклуватися про інших. Гаслом сучасного соціуму є вислів "Полюби себе". Про це багато говорять і пишуть, ідею любові до себе рекламують через мас-медіа і демонструють у побуті. Діти, які є егоцентричними за своєю суттю, спочатку підсвідомо, а потім і свідомо, під впливом соціуму, обирають тактику поведінки, спрямовану на задоволення лише власних потреб. Опанувати вміння дбати про себе легше, аніж навчитися помічати тих, хто потребує турботи, і надавати її. Звичка піклуватися про інших засвоюється з дитинства. І якщо не подбати про її формування саме в цей період, навряд чи можна очікувати від дорослої особистості доброти, готовності й здатності підтримувати інших та допомагати їм. Егоцентричне світосприйняття дитини без належного виховання легко трансформується у жорсткий егоїзм дорослої людини.

Природа, з її красою та вразливістю, є одним із потужних засобів формування моральних якостей

дошкільнят та розвитку в них вищих почуттів. А цільові прогулянки в природу — чудова форма організації морально-етичного спілкування дорослого і дитини в контексті пізнання не лише зовнішніх ознак і властивостей об'єктів природи, а й глибинних зв'язків, що поєднують усе живе.

Обираючи маршрут і місце для прогулянки, поміркуйте над тим, як збагатити естетичні враження малят моральними переживаннями, як доповнити інтелектуальну інформацію мотивацією до дії на благо інших.

На жаль, досі в освітньому процесі дитсадків нерідко простежується тенденція віддавати перевагу інтелектуальному розвитку дитини. Дошкільнят постійно спонукають до чітких репродуктивних відповідей на поставлені запитання, при цьому розвиток моральної та емоційної сфер дитини залишається вторинним. Щоб уникнути цієї негативної тенденції, потрібно повернути прогулянці пріоритетність серед інших форм роботи та переглянути педагогічні акценти в її організації.

**ЦІЛЬОВА ПРОГУЛЯНКА
ДО ЗИМОВОГО ПАРКУ:
поради щодо проведення**

Розглянемо можливості цільової прогулянки в зимовий період для реалізації завдань гармонійного розвитку особистості.

✓ Від емоцій до піклування

Під час цільових прогулянок вихователі мають змогу дієво використовувати *метод екологічної емпатії* — спонукати дітей співчувати природним об'єктам, апелюючи до їхньої почуттєвої сфери, даючи можливість відчувати себе добрими і сильними, а отже, й корисними для тварин, рослин, людей.

Вирушаючи на прогулянку до парку, зазделегідь поговоріть з малятами про те, як почувуються взимку на морозі люди. Їм холодно, і вони вдягають теплий одяг, а після повернення з прогулянки зігріваються теплою їжею та чаєм. А як же птахи та інші тварини? Попросіть дітей *розробити план дій щодо допомоги мешканцям парку* (виготовлення годівничок, підготовка корму). Організуйте *міні-проект "Майстерня добрих справ"*, під час якого згуртуйте дітей та батьків навколо розв'язання проблеми "Як я можу допомогти мешканцям парку пережити зиму?".

На прогулянці попросіть вихованців уважно роздивитися навколо і визначити місця розташування годівничок. *Поспостерігайте, які саме птахи підлітають до них*. Повторіть їхні назви та характерні зовнішні ознаки. Орієнтуючись на зовнішній вигляд, поведінку та спів, спробуйте відчувати настрій птахів і пояснити його причину.

Зверніть увагу дітей на перехожих: чи зручно їм узимку пересуватися доріжками парку? Як змінюється їхня хода? Як слід поводитись на слизькій дорозі? До яких наслідків може призвести бігання, штовхання? Як можна допомогти людині, що впала? Що можна зробити, аби доріжки були безпечними?

✓ Від спостереження до милування

Дайте дітям можливість *сприймати природне довкілля різними органами чуття*: не лише зоровими та слуховими, а й тактильними, кінестетичними, нюховими.

Щоб навчити дітей помічати мальовничі куточки природи, бачити предмети в цікавих ракурсах, радимо використовувати метод *"чарівної рамки"*, ігровий прийом *"розглядання з різних точок"* (зблизька, відійшовши від предмета, переміщуючись ліворуч – праворуч, імітуючи бінокль, підзорну трубу

Обов'язкові складові прогулянки

- ✓ **Фізична активність дітей**: ігри інтенсивної, середньої, низької рухливості; основні рухи — біг, ходьба, стрибки, метання тощо.
- ✓ **Емоційно-естетична діяльність**: милування красою, слухання звуків природи, фотографування, впорядкування/прикрашання ділянки дитячого садка тощо.
- ✓ **Пізнавальна діяльність**: спостереження за явищами природи, тваринами, рослинами, з'ясування елементарних закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків у природі за допомогою досліджень тощо.
- ✓ **Екологічно доцільна поведінка**: підготовка птахів, нагортання снігу під куці, дерева, розчищення доріжок тощо.

тощо). Використання "чарівних рамок", вирізаних з кольорового картону, різних за розміром та геометричною формою (коло, квадрат, прямокутник), допомагає сконцентрувати увагу дошкільнят на конкретних об'єктах і явищах природи, виокремлених рамкою з-поміж інших. До того ж діти отримують змогу відчувати себе художниками, які знаходять цікаві об'єкти й відтворюють їх у своїх творах.

Оберіть об'єкт для милування, наприклад, березу. Зверніть увагу на те, як сяє на сонці її білий стовбур, як переплітаються тендітні гілочки, немов у радісному пориві вітають зимовий день. Попросіть малят *пофантазувати й розказати*, що бачать берези у небі. Запропонуйте уважно поглянути на небо: якого воно кольору — блакитного чи сірого? Відзначте, як на його тлі вирізняється своєю білизною береза: сяє, висвітлює простір навколо себе, прикрашає довкілля, поліпшує настрій. Морозної днини *прислухайтеся до хрускоту крижинок на гілках*.

Присядьте навпочіпки і погляньте на березу з цього ракурсу. Порівняйте враження від споглядання дерева з позиції стоячи та навприсядки. Попросіть дітей поміркувати, якими фарбами можна передати ніжність і водночас величну красу берези. Запропонуйте їм виконати *емоційно-імітаційну вправу "Береза взимку засинає і бачить кольорові сни..."*.

Продекламуйте дітям вірш А. Первомайського "Срібні дерева". Запитайте малят, чому дерева не замерзають узимку. Як садівники захищають рослини (наприклад, куці троянд, хризантем)



під час морозів? Спонукайте дітей до *міні-досліджень* (бажано взяти на прогулянку лопатки). Запропонуйте обережно розгорнути сніг, поспостерігати, що під ним (після спостереження сніг потрібно обов'язково загорнути). Запитайте дітей, що відчувають рослини під снігом. Чи правильно, що зиму називають білою та холодною? Можливо, у зими теплі руки? Адже ними вона загортає рослини і зігріває їх під снігом.

Уважно роздивіться, якими кольорами виблискує сніг на сонці. Чи може зима бути кольоровою? Запропонуйте дітям *розфарбувати сніг*, створюючи візерунки цівкою кольорової води. Для цього перед прогулянкою приготуйте разом з малятами кольоровий розчин, розвівши у теплій воді харчові барвники. Візьміть пластикові пляшки (0,5 л) і попросіть дітей за допомогою ліжок налити у них кольорову воду, міцно закрутіть кришки з попередньо зробленими у них отворами. Пляшечки з кольоровою водою щільно закутайте (запитайте у дітей, для чого це потрібно) і спакуйте у кошик.

✓ **Від активності до перетворення**

Узимку в лісі, парку, сквері можна побачити безліч слідів, залишених на снігу людьми, птахами, звірятами. Захопливою може виявитись для малят *гра у слідопитів*. Розпізнавання слідів — справа не лише цікава, а й корисна. Адже при цьому розвиваються спостережливість, мислення, уява. Якої величини слід? Кому він належить — людині, тварині, птахові чи ще комусь? Запропонуйте вихованцям робити відбитки на снігу, попередньо переконавшись, що під снігом немає небезпечних предметів.

Дозвольте їм у *відлигу взяти до рук бурулька* і розглянути її. Запитайте, на що вона схожа.



**Забарвлю днину я похмуру —
Прикрашу сонцем кучугуру.**

(Фото надіслала Надія Крупська,
ЗДО № 41 "Гніздечко", м. Полтава)

Запропонуйте дітям пересвідчитися, що під дією тепла рук бурулька тане.

Допоможіть малятам *зробити снігові тунелі або лабіринти*, збудувати фортецю чи виліпити сім'ю сніговиків. Неабияке задоволення діти отримають від *гри у сніжки*, та перед тим, як її розпочати, обов'язково обговоріть правила безпеки (не кидати сніжки в обличчя, стежити, щоб у сніжку не потрапили сторонні предмети (камінчик, гілочка тощо)).

✓ **Смакуємо враження**

Повернувшись до дитсадка, спонукайте малят *поділитися емоціями, враженнями* від прогулянки. Підведіть дітей до висновку, що будь-яка пора року чудова. Запропонуйте показати іншим, якою гарною буває негода! Малюкам до вподоби яскраві кольори, але вони здатні сприйняти й красу напівтонів, пастельних кольорів. *Малювання на тему "Краса негоди"* буде вдалим підсумком вражень від прогулянки похмурої днини, а тема *"Під зимовим сонцем"* допоможе узагальнити враження від прогулянки погожого дня.

Можливий інший варіант підбиття підсумку — підготовка *репортажу для батьків на тему "Цікавинки зимового парку"*. Для цього виду діяльності застосуйте *технологію соціального проектування Н. Гавриш*. На аркуші ватману або шматку шпалери сформуєте інформаційно-емоційне поле, на якому діти за допомогою малюнків, піктограм, емо-значків, використовуючи олівці, фломастери, вирізані картинки, зафіксують усе, що вони бачили і робили під час прогулянки. Впродовж створення репортажу *ввічність музику* (як-от "Щедрик" в обр. М. Леонтовича; "Шумка-думка" М. Лисенка; "Вальс сніжинок" П. Чайковського). Організуйте *"ланцюжок вражень"*: діти по колу передають одним словом свій настрій, що був під час прогулянки, а вихователь записує ці слова на окремих папірцях, у яких потім роблять отвори і нанизують їх на стрічку. "Ланцюжок вражень" розташуйте в куточку для батьків.

Повертаючись до ідеї формування у дітей уміння, а згодом і звички піклуватися про інших, зазначимо, що **дія душі — розуміння, співчуття — завжди має підкріплюватись трудовими зусиллями**. Вони можуть бути спрямовані на рослини, представників тваринного світу, людей, що нас оточують. Головне, щоб вони були постійними, активізувались при кожній зустрічі дитини з довкіллям та соціальним оточенням. Цільові прогулянки в природі — чудова нагода для здійснення такої роботи. ●